

Ключевые слова: профессиональные ценности, ценности познания, самореализации

THE STUDENTS VALUES OF KNOWLEDGE AND SELF-REALIZATION
DENYSIUK L. PhD, Associate Professor at the Social Work and Psychology
Department of National University of Life and Environmental Sciences of
Ukraine

Summary. The article describes the results of factor analysis of the subsystems of the values of knowledge and self-realization of students, which helps to identify the factors and the way students work on self-development. And is determined by the place value knowledge and self-realization in the General system of professional values of the future specialist. Values are central regulatory element life prospects and express a conscious attitude to reality. On the development of value-sense sphere of a specific subject influence his professional development. The main social determinant, which determines the moral and spiritual growth of a young man, is its professionally-cognitive activity. It should be a source of development of the moral perfection of the individual. Professional activities should be considered as one of the main ways of making life and personal self-realization, the search for vocation and life purpose.

Keywords: professional values, values of knowledge and self-realization

УДК 159.9

ПСИХОАНАЛІТИЧНИЙ ПІДХІД
ДО РОЗУМІННЯ ВИХОВНИХ ВПЛИВІВ БАТЬКІВ НА ДИТИНУ

Б.Б. ІВАНЕНКО, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Анотація. У статті розглядається процес виховання під кутом зору психоаналітичного підходу. Аналізуються особливості виховних впливів на дитину, обумовлені внутрішнім конфліктним змістом психіки батьків. Досліджуються глибинні механізми психіки, що на латентному рівні визначають деструкції взаємодії батьків з власними дітьми. На основі узагальнення матеріалу сформовані рекомендації батькам щодо оптимізації виховного процесу.

Ключові слова: батьківське виховання, перші життєві враження, психічна травматизація, деструктивне виховання, конструктивні стратегії виховання.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Структура характеру дитини, її особистісні риси, ставлення до себе і людей визначається якістю взаємодії зі значущими дорослими, які покликані виховувати на основі культуральних, ментальних, релігійних стандартів, згідно з потребами й закономірностями психічного розвитку. Проте нерідко батьки не мають уявлення про закономірності формування дитячої психіки, а тому не зважають у вихованні на

© Б. Б. Іваненко, 2015

важливість забезпечення базових психологічних потреб дитини. Виховний процес обтяжений і тим, що самі батьки – «родом з дитинства», яке не завжди було «безхмарним», бездоганим у плані виховних впливів. Тож неусвідомлено вони привносять непродуктивну і навіть деструктивну лінію у поведінку з власними дітьми, чим завдають дитячій психіці, що перебуває у процесі становлення, значної шкоди. Проте отримавши здорове батьківське виховання, не обтяжене невротичними, агресивно-деструктивними, авторитарно-маніпулятивними стратегіями поведінки з боку батьків, дитина зможе підкоритися внутрішнім законам розвитку, органічно інтегруючись як в індивідуально-неповторний порядок взаємодії з людьми, так і в соціальну систему в цілому. Психоаналітичний погляд на процес виховання дозволяє звернути увагу на ті його складові, які б не суперечили закономірностям і механізмам формування психіки, слугували меті розвитку індивідуально-неповторної природи і сили «Я» дитини, збереженню її психічного здоров'я, сприяли б успішній її адаптації до складних умов життя, формували б орієнтацію у виховному процесі на розвиток її індивідуальних якостей.

Мета статті є розгляд психоаналітичних концепцій, що присвячені виховному процесу та аналіз чинників формування психіки дитини в залежності від виховних впливів на неї з боку батьків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основу нашого дослідження покладений аналіз психологічних праць з психології сім'ї (Т.В.Андрєєва, Л. М.Джеймс, Я.Гозман, В.А.Ильин, Р.Коннер, Р.Ричардсон, К.Роджерс, Р.Скиннер, Р.Саймон, Л.Шнейдер, Э.Г.Эйдемиллер та ін.); дослідження, що присвячені психологічній травмі (Л.Бурбо, О.Кернберг, О.Ранк, Г.Чепмен К.Ясперс та ін.) та захисним механізмам психіки (Ф.Василюк, Р.Грановська, К.Хорні, Ш.Ференці, В.Штроо, З.Фрейд, А.Фрейд, Т.Яценко та ін.); праці, присвячені чинникам та сутності неврозів у дорослих та дітей (В.Гарбузов, А.Захаров, Г.Нюнберг, Б.Фурст, Д.Шапіро та ін.). Важливим є положення про те, що перші життєві враження – найсильніші, адже будучи багато в чому неусвідомленими, забутими, витісненими, вони зберігаються в психіці дорослої людини як приховані енергетичні вогнища, що «токсікують», деструктують самовідчуття й поведінку людини (А.Адлер, М.Кляйн, К.Хорні, З.Фрейд, А.Фрейд, К.Юнг, І.Ялом та ін.). Недостатньо дослідженими залишаються механізми психіки, що актуалізують ірраціонально-деструктивні аспекти взаємодії батьків із власними дітьми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Різні суспільства пропонують неоднакові підходи до реалізації виховних впливів на дитину. Загальноприйнятою серед дослідників педагогічного та психологічного напрямів є позиція, згідно з якою виховання – це природній, соціально спрямований та індивідуально-неповторний процес розвитку і формування психіки дитини, що закладає перспективи її майбутнього, формує систему ставлення до явищ дійсності, оточуючих людей і самої себе. Період дитинства є надзвичайно важливим, оскільки саме в цей час формується відчуття у дитини базової довіри (чи недовіри), що зумовлює у подальшому психічне благополуччя або неблагополуччя дорослої людини.

Відповідно до педагогічних теорій, виховний вплив покликаний наблизити дитину до соціального ідеалу шляхом створення певних обмежень. Посередником, за допомогою якого соціальні протиріччя впливають на людину вже від її народження (Е.Еріксон, Б.Фурст) є сім'я. Характер взаємодії дитини з її оточенням, батьками визначає формування адаптаційних механізмів її психі-

ки. Так, багато психоаналітиків (М.Кляйн, К.Хорні, А.Фрейд, К.Юнг, Г.Салліван та ін.) солідарні у тому, що сама присутність у сім'ї дитини створює постійну та стійку домінанту в зовнішньому і внутрішньому житті кожного члена домашнього оточення, а конструктивні міжособистісні відносини – необхідна умова формування адаптаційних резервів в психіці дитини.

Вирішальною у виховному впливі відомий психотерапевт Б.Фурст вважає природу суспільної ідеології і моралі, яку батьки передають дітям. На його думку, доросла людина в змозі витримати шкідливі для неї психологічні умови, однак дитина не розуміє справжніх причин несправедливого поводження з нею: її уявлення про себе відповідає негативному характеру поводження з нею інших (близьких) людей. І хоча вона в змозі чинити опір таким впливам (негативізм), проте в неї неминуче формуватиметься відчуття неповноцінності, складатиметься одностороння, песимістична система поведінки і поглядів. «Ця одностороння система схильна до егоїзму, агресивності, індивідуалізму, чоловічої переваги, тобто до явищ, що відображають деструктивну сторону людських відносин. Сформована під впливом родини система поглядів дитини визначає розуміння нею нових ситуацій та реакції на них» [7, с.114]; «формується невміння зрозуміти інших людей, що призводить до неадекватного трактування актуальних ситуацій, одностороннього розуміння життя, спотвореної системи поглядів, а в широкому сенсі – спотвореного свідомості» [7, с.126].

Протиріччя між природними тенденціями зростання та потребою в безпеці, любові, прийнятті, схваленні становить основний конфлікт дитини. Згідно з теорією З.Фрейда, передчасні наполегливі примуси дитини, зумовлені непослідовним вихованням, ведуть до виникнення й стабілізації її фрустрованого стану, формування невротичних характеристик, фіксацій та регресій, що призводить до невдач й труднощів адаптації дитини до світу, культурних і соціальних обмежень. З психоаналітичної точки зору, деструктивне виховання обумовлюється внутрішнім розщепленням і невротизованістю самих батьків [5]. У той же час вона вказує на потужну силу тих глибинних психічних закономірностей, яким підвладна дитина незалежно від здійснених на неї виховних впливів. Вона пише: «Максимум, чого можна досягти розумним вихованням, це допомогти конкретній дитині уникнути внутрішнього конфлікту, тобто зберегти психічне здоров'я» [5, с.22]. На думку А. Фрейда, ті, хто виховує дітей, повинні уникати всього, що може спричинити формування виключно вимогливого «Над-Я»: важливо, щоб виховні методи, що неминуче будуть інтерналізовані психікою дитини, були досить м'якими. Для цього необхідна толерантна установка щодо інстинктів, без претензії на надсуперий й нежиттєспроможний моральний кодекс. Так само важливо давати можливість виходу дитячої агресивності, інакше вона може звернутися всередину, в результаті чого «Над-Я» наділяється жорстокістю [5, с.47]. Саме такого підходу до виховання, – вказує А. Фрейд, – вихованці звільнилися б від тривожності, неврозів, внутрішніх конфліктів.

Батьківське виховання спрямоване на формування таких стереотипів поведінки, які згодом мають спростити людині інтеграцію в соціум. Однак у власній родині, на думку сучасних американських дослідників, дитина найчастіше не отримує уроків гнучкості. Адже більшість дорослих керуються у вихованні хибними уявленнями та помилковими принципами, цінностями і переконаннями: деструктивні та песимістичні установки, переконання і цінності батьків й вчителів стають «фактами» досвіду дітей. Діти батьків, що обтяжені відчуттям неповноцінності й залежності від інших, почувають себе негідними,

«важкими», навантаженими почуттям провини. Своїм несерйозним ставленням до дитини й підміною реалій життя вигадками і фантазіями батьки віддаляють дитину від реальності, не дозволяючи їй тим самим визнати і прийняти свою неповторну індивідуальну природу. У такому випадку дитина не володіє об'єктивними знаннями про саму себе, а тому її висновки й життєвий вибір нерідко є помилковими, тобто такими, що не відповідають її реальним потребам (Р.Ентоні, Б.-Д.Анжеліс та ін.).

Батьківство, за твердженням італійського психолога й засновника онтопсихології А.Менегетті [3], є невід'ємним компонентом реалій життя й природною місією. Проте якість виховання залежить від рівня особистісного розвитку кожної конкретної людини: так, незрілий, інфантильний, нещасливий батько транслюватиме дитині незрілість, інфантильність, песимізм, а фрустрована матір висуватиме до дитини суперечливі вимоги. Деструктивне виховання, за твердженням А.Менегетті, полягає в одночасній реалізації з боку батьків прихильності і відчуження, наближення і руйнування стосунків з дитиною. Матір, що тривалий час перебуває у стані фрустрації, спрямовує тамовану агресію на дорослого члена сім'ї – батька, що стає об'єктом неусвідомленої маніпуляції матері. Таким чином, батько знає своїх дітей крізь «фільтр» матері, що складається передусім з її власних нереалізованих, фрустрованих потреб, а не з реальних інтересів і потреб дитини. Мати, що втратила здатність радіти життю та здоровий егоїзм, сама того не бажаючи, створює психологічну пастку для власної дитини: затиснута в емоційні лещата, вона відчуває неусвідомлену потребу в утримуванні дитини в емоційній залежності, а отже, будь-які спроби до самостійності придушуються в дитині, відбувається програмування тривалої інфантильності. Це і закладає основу деструктивного життєвого сценарію – «довгострокової програми», заснованої на внутрішньому розщепленні, що має тенденцію транслювання із покоління в покоління.

Таким чином виховання, адаптуючи дитину до динаміки життя, в той же час зумовлює деструктування її психологічних резервів: адже батьки у взаєминах з дітьми неусвідомлено здійснюють власну психотерапію. У працях американської дослідниці у галузі психоаналізу К.Хорні [8] йдеться про те, що у дітей, які виховуються в несприятливих умовах, в результаті залякування, сюсюкання або культивування емоційної залежності закріплюється почуття безпорадності, і як наслідок – невміння чинити опір негативним впливам. Внаслідок потужного психологічного тиску батьків на дитину паралізується її ініціатива. Поєднання задушливої любові і залякування, тиранії і вихвалання, непередбачуваних переходів від дружнього ставлення до суворої авторитарності призводять до стабілізації у дитини відчуття, що її право на існування цілком залежить від ступеня відповідності батьківським очікуванням.

Поєднання декількох типів деструктивного впливу, за твердженням К.Хорні, мають непоправні наслідки для психіки дитини: невпевненість, тривожність, безпорадність, вразливість, замкненість, відчуженість, втрата індивідуальності та самоповаги. За таких умов дитина навчається справлятися з впливом зовнішнього світу шляхом маніпулювання іншими та деструктивного пристосування: впертий негативізм, напади поганого настрою, спалахи гніву, спрямовані проти вторгнення в своє життя, виключення інших зі свого життя («життя на безлюдному острові»), ігнорування своїх відчуттів і потреб, підпорядкування іншим, «заморожування» емоційної сфери, підпорядкування авторитетам й імітування їх способу життя за збереження пристрасного бажання бути самодостатнім. Якщо доросла людина задля пристосування до шкідливої си-

туації змінює свою поведінку, то дитина, психіка якої ще досить «м'яка», несформована – змінює свою особистість. При цьому розвиваються невротичні нахили, які в решті-решт стають способом життя дитини і є чимось більшим, ніж стратегія захисту проти вимогливих батьків: це єдиний можливий спосіб впоратися з життям в цілому [8].

До деструктивної лінії виховного впливу можна віднести позбавлення дитини любові батьків (відсутність словесних «погладжувань», байдужість, слова на зразок «я більше тебе не люблю» та ін.), що призводить до: несформованості продуктивних орієнтирів в емоційному житті дитини, формуванні відчуття «душевної пустки», загострення невротичної нужди в любові, повного підпорядкування власної поведінки незадоволеним емоційним потребам, втрати індивідуальності. Швейцарська дослідниця й психотерапевт А.Міллер [4] дослідила механізм підсвідомого «обміну» дитиною власної унікальності на любов, визнання батьків. У ситуації неотримання любові й визнання з боку батьків вона з ранніх років привчається не помічати своїх почуттів, потреб, переживань, тобто втрачає себе. Дії батьків, спрямовані на придушення особистості дитини – неусвідомлені й диктуються травматичними переживаннями власного дитинства, в якому вони так само «втратили себе». Результат трагічної втрати власного «Я» – самовідчуження, депресія, неможливість «вирватися з дитинства»: витіснені у підсвідоме емоції, почуття, потреби, не знаходячи реалізації, деформуються, що блокує процес становлення зрілого «Я».

Діти, які отримують мало визнання і заохочення від батьків, в період повноліття схильні до нарцисизму, вираженого відчуття емоційної порожнечі, тенденції до поглинання автономії інших, втрати психологічних кордонів власного «Я». Визнання та підбадьорення з боку батьків психологічно загартувують дитину, що веде до формування стійкості до фрустрацій у суспільстві, яке проповідує автономію, високі досягнення й відповідальність. Саме внутрішні протиріччя батьків жорстко програмують стратегію і тактику поведінки з власними дітьми, в основі якої – внутрішнє неприйняття батьками власної дитини. Витоки (а нерідко й зміст) такого неприйняття без спеціальної допомоги не усвідомлюються.

Емоційний контакт батьків і дітей на основі почуття прихильності – умова нормального психічного розвитку, формування характеру й особистості дитини. Прихильність формується в умовах досить тривалого, теплого і тісного контакту матері з дитиною (Г.Бернштейн, А.Захаров, Г.Сухарева, Е.Осипова, А.Фурманов, Л.Юсевич та ін.). Спокійне, впевнене, послідовне і в той же час турботливе, любляче ставлення матері та батька сприяє стабілізації у дитини почуття «я» і поступового зменшення надмірної залежності від батьків. Основна роль у розвитку здорового «Я» дитини належить матері. Отримуючи її любов і турботу, дитина бачить в ній відображення себе, що сприяє розвитку самосвідомості та самоідентичності. На думку А.Міллер, якщо мати не схильна до прояву любові, то її головне завдання – не заважати дитині отримувати любов від інших людей [4]. Проблеми емоційного контакту батьків і дітей обумовлені, на думку російського психотерапевта А.Захарова [2], гіперсоціальною спрямованістю особистості матерів: гіпертрофоване почуття обов'язку, надмірна принциповість, безкомпромісність, суперечливість вимог, посилений контроль за режимом дня, неприйняття сміху й веселощів дітей. За таких умов у дитини фіксується підвищена потреба в контакті на тлі неможливості хоча б частково її задовольнити, що веде до невротичних відхилень. У результаті дитина відчуває хронічне занепокоєння, боїться і легко губиться в новій, незви-

чайній обстановці, розвивається несаможиттєвість, пасивність, залежність, «чіпляння» за матерів, засновані на тривожності матері й афективно загостреній потребі дитини у безпеці [2].

Переживання батьками у власному дитинстві або й подальшому досвіді психологічних травм знаходять вияв у певних стратегіях ставлення й очікувань щодо власних дітей, а також передачі їм сценарію «травмованості». Французька дослідниця й психотерапевт Л.Бурбо виокремила основні види травм: знехтуваний, покинутий, принижений, зраджений, підданий несправедливості. Залежно від травм формуються захисні реакції – «маски»: той, ким знехтували – «утікач»; той, кого покинули – залежний; той, кого принижували – мазохіст; той, кого зрадили – контролюючий; той з ким обійшлися несправедливо – ригідний. Дослідниця доводить, що найбільше невирішених проблем у дитини з тим з батьків, з ким, здавалося б, є найбільше порозуміння, адже відбувається витіснення ворожих імпульсів по відношенню до батьків [1, с.20].

На основі узагальнення даних російських дослідників (А.Захаров, А.Фурманов, В.Гарбузов та ін.) можна зробити припущення, що найбільш сприйнятливі до психічної травматизації діти емоційні, вразливі, інтровертовані. Російські вчені зазначають, що примітивна, малодиференційована психіка, відсутність глибини переживань, невисокий інтелект – це умови, що виключають складні переживання, а отже, й знижують ризик психічної травматизації. Схильні до травматизації діти володіють наступними рисами: *емоційність* (підвищена сприйнятливості до радощів і суму, настрою оточуючих, схильність до переживань, чутливість до проблем відносин); *безпосередність та наївність* (щирість, сугестивність, неконформність, поєднання підвищеної чутливості й невпевненості в собі з почуттям відповідальності, хорошим розумінням соціальних нормативів); *вразливість* (фіксація на неприємних подіях, постійне повернення до пережитого, нездатність відволіктися на нові цілі); *імпресивність* (схильність до накопичення негативних почуттів і переживань, відсутність швидкої емоційної реакції у відповідь на хвилюючі дитину події); *вираженість почуття «я»* (раннє усвідомлення відмінностей себе від оточуючих, підкреслене почуття власної гідності, виражена потреба самоствердження, підвищена чутливість до похвали, оцінки і думки інших людей, обов'язковість, старанність, розвинене почуття провини і сорому, обережність у нових ситуаціях); *беззахисність* (неможливість захистити себе, нездатність вплинути на результат подій, підвищена емоційна чутливість, чутливість до болю і загальної фізичної ослабленості); *гуманістична спрямованість особистості* (чесність, дружелюбність, співчуття, жалісливість, почуття обов'язку, прагнення відповідати соціальним стандартам і нормам, здатність «приймати удар на себе») [2].

На основі проаналізованих праць виділимо ті аспекти батьківського виховання, що складають «зону ризику» для психологічного благополуччя дитини, її психосексуального та особистісного розвитку. Це:

- придушення особистості дитини, її емоцій і темпераменту;
- культивування почуттів провини, сорому;
- передчасні наполегливі примуси;
- несерйозне ставлення до дитини та підміна реалій життя вигадками і фантазіями;
- емоційна нестриманість, інфантилізм і егоцентризм самих батьків;
- атмосфера знедоленості, травмованості й депривації у сім'ї;
- надмірна принциповість і мораль, яку батьки передають дітям;

- психологічний тиск на дитину;
- непередбачувані різкі зміни у ставленні до дитини;
- нехтування, приниження, зрада, несправедливість щодо дитини;
- тривожне, егоцентричне і гіперсоціальне виховання.

Сформулюємо рекомендації батькам, спрямовані на оптимізацію виховного процесу. Це передусім:

- толерантна установка щодо інстинктивних спонукань;
- враховування того факту, що перші життєві враження – найсильніші;
- розуміння важливості базових потреб дитини – в безпеці, любові, прийнятті, схваленні, увазі, визнанні;
- уникнення надсуворого морального кодексу, який неможливо застосувати в житті;
- подолання батьками одностороннього розуміння життя і спотвореної системи поглядів, формування вміння радіти життю й бути щасливими;
- відмова батьків від власної психотерапії за рахунок дитини.

І на закінчення відзначимо, що послідовник З.Фрейда К.Юнг відзначав: «Усе, що ми бажаємо змінити в дітях, варто було б насамперед уважно перевірити: чи не є це тим, що краще було б змінити в нас самих, як, наприклад, наш педагогічний ентузіазм. Ймовірно, краще спрямувати його на себе. Ми не визнаємо, що потребуємо виховання, тому що це нагадало б нам про те, що ми самі ще діти» [9, с.83]. Виховання, за словами самого З.Фрейда, повинно прокладати дорогу «між Сциллою повної свободи дій і Харибдою заборон» [6, с.143]. Покарання, що призначаються дитині в гніві, за висловлюванням І. Канта, не досягають мети: в цьому випадку дитина сприймає себе як жертву нападу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, слід враховувати, що грань між виховним впливом і жорстокістю, агресією по відношенню до дитини – тонка. Крім того, поняття «покарання» як таке має негативне забарвлення, а жорстокі вчинки, особливо з боку значущих людей – батьків, фіксуються в дитячій психіці назавжди, породжуючи надалі стіну відчуження між батьками і дітьми, страх перед життям і бажання підкорювати, карати інших. Виховання полягає не в залякуванні дитини, щоб зробити її слухняною, зручною, а в підготовці її до життя в дорослому світі та розкритті її неповторного внутрішнього потенціалу. Аналіз психоаналітичних праць довів, що вихована батьківська місія має враховувати закономірності формування дитячої психіки, аби уникнути свідомого чи мимовільного деструктування взаємин з дітьми й самого процесу виховання.

Література

1. Бурбо Л. П'ять травм, которые мешают быть самим собой / Л.Бурбо; пер. с англ. – М.: ООО Издательство «София», 2007. – 192 с.
2. Захаров А. И. Психотерапия невротиков у детей и подростков / А.И.Захаров. – Л. : Наука, 1982. – 360 с.
3. Менегетти А. Онтопсихологическая педагогика / А. Менегетти. – Пермь: Хортон Лимитед, 1993. – 72 с.
4. Миллер А. Драма одаренного ребенка и поиск собственного «Я» / А.Миллер. – М.: Академический Проект, 2001. – 144 с.
5. Фрейд А. Психопатологи детства / А. Фрейд. – М.: Издательский дом NOTA BENE, 2000. – 224 с.

6. Фрейд З. Введение в психоанализ. Лекции / З. Фрейд. – СПб.: Питер, 2002. – 384 с.
7. Фурст Б. Д. Невротик, его среда и внутренний мир / Б. Д. Фурст. – М.: Изд. иностр. лит., 1957. – 375 с.
8. Хорни К. Наши внутренние конфликты. Конструктивная теория невроза / К. Хорни. – СПб.: Лань, 1997. – 240 с.
9. Юнг К. Г. Значение бессознательного для индивидуального воспитания / К. Г. Юнг; пер. с нем. // Конфликты детской души. – М.: Канон, 1995. – 334 с.

REFERENCES

1. Burbo L. Piyat travm, kotorye meshayut but samym soboy / L. Burbo; per. s anhl. – M.: OOO Yzdatelstvo «Sofyya», 2007. – 192 s.
2. Zakharov A. Y. Psykhoterapyа nevrozov u detey y podrostkov / A. Y. Zakharov. – L. : Nauka, 1982. – 360 s.
3. Menehetty A. Ontopsykholohycheskaya pedahohyka / A. Menehetty. – Perm: Khorton Lymyted, 1993. – 72 s.
4. Myller A. Drama odarennogo rebenka i poysk sobstvennoho «Ya» / A. Myller. – M.: Akademycheskyy Proekt, 2001. – 144 s.
5. Freyd A. Psykhopatologiyi detstva / A. Freyd. – M.: Yzdatelsky dom NOTA BENE, 2000. – 224 s.
6. Freyd Z. Vvedenye v psykhoanalyz. Lektsyy / Z. Freyd. – SPb.: Pyter, 2002. – 384 s.
7. Furst B. D. Nevrotyk, eho sreda i vnutrennyy myr / B. D. Furst. – M.: Yzd. ynostr. lyt., 1957. – 375 s.
8. Khorny K. Nashy vnutrennye konflyktu. Konstruktyvnaya teoriya nevroza / K. Khorny. – SPb.: Lan, 1997. – 240 s.
9. Yunh K. H. Znachenie bessoznatelnoho dlya individualnogo vospitaniya / K. H. Yunh; per. s nem. // Konflyktu detskoy dushu. – M.: Kanon, 1995. – 334s.

ПСИХОАНАЛИТИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ПОНИМАНИЮ ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ ВЛИЯНИЙ РОДИТЕЛЕЙ НА ДЕТЕЙ

Б.Б.ИВАНЕНКО, кандидат психологических наук, доцент кафедры общей психологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

***Аннотация.** В статье рассматривается процесс воспитания с точки зрения психоаналитического подхода. Анализируются особенности воспитательных влияний на ребенка, обусловленные внутренним конфликтным содержанием психики родителей. Исследуются глубинные механизмы психики, на латентном уровне обуславливающие деструкции взаимодействия родителей с собственными детьми. На основе обобщения материала сформированы рекомендации родителям по оптимизации воспитательного процесса.*

***Ключевые слова:** родительское воспитание, первые жизненные впечатления, психическая травматизация, деструктивное воспитание, конструктивные стратегии воспитания*

PSYCHOANALYTIC APPROACH TO UNDERSTANDING THE EDUCATIONAL INFLUENCE OF PARENTS ON CHILDREN

**IVANENKO B., assistant professor of general psychology
Taras Shevchenko National university of Kyiv**

Summary. *This article investigates the process of nurture from the point of psychoanalytical approach. The specificities of nurture and its influence upon a child, conditioned by the inner conflict contents of parents' psychics. The article thoroughly scrutinizes deep psychic mechanisms, which condition destructive relationships between parents and their own children on the latent level. Based on the overall summarizing material, relevant recommendations were generated aiming to facilitate and optimize the process of nurture.*

Key words: *parental education, early life experiences, psychic trauma, destructive education, constructive parenting strategies*

УДК 159. 942.2:620.9

ПСИХОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУЕНЕРГЕТИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Д.А. КОСТЮК, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи та психології Національного університету біоресурсів і природокористування України

Анотація: *У статті розглянуто різні підходи до поняття “інтелект” в психології. Розкрито сутність поняття “професійний інтелект” енергетиків сільськогосподарського виробництва. Проаналізовано особливості професійного інтелекту майбутніх інженерів-енергетиків сільськогосподарського виробництва.*

Ключові слова: *інтелект, аграрні ВНЗ, фахівець, енергетик сільськогосподарського виробництва, професійний інтелект, складові інтелекту, розвиток*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аграрний сектор є життєво важливою сферою матеріального забезпечення і соціального розвитку суспільства, який характеризується специфічними умовами праці, наявністю різноманітних форм власності. Перспективи його розвитку відповідно до вимог сучасної ринкової економіки залежить від рівня технологічної, технічної та економічної підготовленості фахівців.

У вищій аграрній освіті мають місце пошуки нових підходів до підготовки фахівців, що спрямовані на підвищення їх кваліфікації, професійної компетентності, конкурентоспроможності відповідно до швидкозмінних умов праці. Тому професійно підготувати майбутніх фахівців з технічного профілю, здатних цілком відповідати високим професійним орієнтирам початку третього тисячоліття, є складним завданням. Винятково важливого значення набуває професійна підготовка майбутніх фахівців з енергетики сільськогосподарського виробництва в аграрних ВНЗ, де забезпечуються не тільки озброєння фаховими знаннями, вміннями й навичками, а й виховання та розвиток особистості: інтелектуальні здібності, формування сучасного світогляду, пізнавальної самостійності, морально-етичної культури, національної свідомості, інтересів, нахилів, мотивів і ціннісних настанов.

© Д. А. Костюк, 2015